

ISHBILARMONLIK OMILLARI

Rasulova Durdona G'ayratovna

Toshkent avtomobil va yo'llar texnikum. O'qituvchisi.

E-mail: durdonaras@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarining rivojlanishi qayd etilgan. Ishbilarmonlik muhitini yaxshilashga doir mulohazalar keltirilgan. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish va ularni erkin faoliyatlari uchun ishbilarmonlik muhitini yanada qulaylashtirish borasidagi choratadbirlar to'g'risida muallif yondashuvlari bayon etilgan. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik bozor muhitiga tez moslasha olishi, bandlikni ta'minlash, daromadlarni shakllantirish va shu orqali uning tengsizligini yumshatish hamda o'rta mulkdorlar qatlamini qaror toptirishdagi afzalliklari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: *ishbilarmonlik muhiti; kichik biznes; xususiy tadbirkorlik; kichik biznes sub'ektlari; manfaatlar; xususiy mulk, ishsizlik; investisiya; rakobat.*

ABSTRACT

The article notes the development of small business and private entrepreneurship in the country. Feedback on improving the business environment is provided. The author's approaches to measures to develop small business and private entrepreneurship and further facilitate the business environment for their free activities are described. The advantages of small business and private entrepreneurship in adapting quickly to the market environment, providing employment, generating income and thereby mitigating its inequality, and deciding the middle class are revealed.

Keywords: *business environment; small business; private entrepreneurship; small businesses; interests; private property, unemployment; investment; competition.*

АННОТАЦИЯ

В статье отмечено развития малого бизнеса и частного предпринимательства. Обсуждаются вопросы к улучшению деловой среды. Приведен подходы к мерам по дальнейшему улучшению деловой среды для развития малого бизнеса и частного предпринимательства и их свободной деятельности. Изложены авторские подходы к мерам по развитию малого бизнеса и частного предпринимательства и дальнейшему улучшению деловой среды для их свободной деятельности. Выявлены преимущества малого

бизнеса и частного предпринимательства в быстрой адаптации к рыночной среде, обеспечении занятости, стимулировании доходов и, таким образом, смягчении неравенства, а также в решении среднего слоя собственников.

Ключевые слова: бизнес-среда; малый бизнес, частное предпринимательство; субъекты малого предпринимательства; интересы; частная собственность, безработица; инвестиции; конкуренция.

KIRISH

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda bozor iqtisodiyotining asosi bo'lgan xususiy mulk ustuvorligini mustahkamlaydigan barqaror qonunchilik bazasi yaratilganini qayd etish zarur. O'rta mulkdorlar sinfini shakllantirish, mamlakat iqtisodiyotini barqaror yuksaltirish, yangi ish o'rinlari yaratish va aholi daromadini oshirishning muhim omili bo'lgan kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni jadal rivojlantirish bo'yicha qulay ishbilarmonlik muhiti hamda ishonchli huquqiy kafolatlar yaratildi. Mamlakatimizda xususiy sektor vakillariga keng imkoniyat va imtiyozlar yaratilmoqda. Pirovardida mazkur soha iqtisodiyotning mustahkam tayanchiga aylanib, kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi yil sayin ortib borayotir. Buning amaliy samarasi esa bozorlarimizdagi mo'l-ko'lchilik, aholi turmush farovonligida yaqqol ko'zga tashlanayotir. O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi va mazkur sektorni davlat tomonidan tartibga solinishi yanada faollashib bormoqda. Mamlakatdagi ishbilarmonlik muhitining tobora kengayishi kichik biznes sub'ektlarining rag'bat asosidagi faoliyatini ta'minlashga olib kelmoqdaki, deyarli barcha tarmoqlardagi kichik biznes sub'ektlari yildan- yilga miqdor jihatidan ortib bormoqda.

Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev tomonidan 2019 yilni "Faol investisiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili" deb e'lon qilinishi, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish yo'lida tadbirkorlik manfaatlariga alohida e'tibor qaratish zarurligini taqazo etadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ko'p odamlar o'zlariga foydali ish yaratish uchun, boshida yaxshi investisiya bo'lishi kerak deb o'ylaydilar. Yana bir keng tarqalgan fikr shundaki, eng daromadli biznes – bu katta investisiyalardan boshlanadi, ya'ni katta daromaddan. Bugungi kun uchun eng foydali ish – ko'proq miya, kamroq pul va har qanday biznes g'oyasi kelajakda xalqaro korporatsiya bo'lishi mumkin. Ishbilarmonlar uchun internet vositasi juda keng imkoniyatlar yaratadi. Sotsiologlarning fikricha, hozirda xaridorlarning xulq-atvoriga ta'sir yetuvchi 8 ta asosiy ijtimoiy-iqtisodiy tendensiya

mavjud bo‘lib, ularning prognozlariga ko‘ra, bu hol kamida yana 7-10 yil davomida dolzarb bo‘lib qoladi. Ya’ni: iste’molchilarning oflayn rejimda internetdan tez o‘tishi; uzluksiz ta’limga bo‘lgan yehtiyojning ortib borishi; atrof-muhit masalalari bo‘yicha tashvish; sog‘lom turmush tarziga o‘tish; potensial mijozlarning bo‘sh vaqtini qisqartirish; sotib olish quvvatini kamaytirish; aholining o‘rtacha yoshini ortishi; oilalarda ijtimoiy rollarni o‘zgartirish. Bozor bugungi kunda aql bovar qilmas tezlikda rivojlanayotganini hisobga olsak, uning ichidagi raqobat ham yuqori. Lekin bundan qo‘rqmang. Maqsadli auditoriyangizni yaxshi bilsangiz va raqobatchilarning malakali tahlilini o‘tkaza olsangiz, albatta daromadli biznesingizni qura olasiz. O‘ylab ko‘ring, siz qaysi sohada eng yaxshi bilimdonsiz- o‘ylab ko‘ring, boshqalarga nimalarni o‘rgatishish mumkin, yoki ularga qanday qilib qanday yordam berishingiz mumkin. Internet -tadbirkorlik bugungi kunda ayovsiz sur‘atlar bilan rivojlanmoqda va bu izlanuvchan ishbilarmonlarga cheksiz erkinlik bermoqda. Imkoniyatlarni hisobga olib, har qanday kichik biznes o‘rta bo‘lishi mumkin, va hatto kattaga aylanishi mumkin. Eng muhimi – miya, profeesinalizm va kuchli jamoa. Noldan biznes boshlash – endilikda bu hom hayol emas. Balki haqiqat!

Har yili odamlar Internetda ko‘proq vaqt sarflashadi. Bundan tashqari, Agar ilgari internet asosan aloqa va ma’lumot olish uchun ishlatilgan bo‘lsa, endi u birinchi navbatda tovar yoki xizmatlarni olish uchun platformadir. Bu bugungi kunda ko‘plab tadbirkorlar o‘z biznesini onlayn tarzda ko‘chirishga va o‘zlari uchun mutlaqo yangi platformani yegallashga majbur bo‘lishiga olib keldi. Biznes tendensiyalari qanchalik tez o‘zgarayotganini hisobga olib, odamlar o‘z sohasida malakali va xaridorgir mutaxassis bo‘lib qolish uchun doimo yangi ko‘nikmalarni egallash zarurligini tushuna boshladilar. Har bir izlanuvchan biznesmen o‘z biznesini boshlashdan oldin savol beradi: qanday biznes foydali bo‘ladi? Bu haqda, dastlabki xarajatlar kichik bo‘lganda va to‘lov muddati qisqa bo‘lganda juda ko‘p variantlar mavjud. Bozor iqtisodiga o‘tish fuqarolarning moliyaviy farovonligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatdi. Kimdir ish haqi ko‘p yo‘qotgan, va kimdir ish joyini yo‘qotdi. O‘z biznesingizni noldan investisiyalarsiz yaratish g‘oyasi odamlar orasida tobora ommalashib bormoqda, shuning uchun bundan buyon siz ish beruvchining qarorlariga bog‘liq emas, balki faqat o‘z kuchingizga tayanib ish boshlash niyatdasiz. Bunda asosiy muammo nima qilish kerak, qanday oz investisiya bilan pul topish imkonini bor degan savol nihoyatda dolzarb va u beihtiyor javob talabdir.

1. **Onlayn do‘kon.** Bugungi kunda hamma narsa sotib olinmoqda va sotilmoqda. Agar sizga biron mahsulot yaxshi tanish bo‘lsa unda siz mutaxassis kabi o‘zizni his qilib chakana savdoni amalga oshirishingiz mumkin. Asta sekiyn siz

o'zingizni onlayn magazingizni ochishingiz mumkin. Chunonan mahsulotlarni yangi turlaridan bahobar bo'lgan holda, onlayin orqali o'z haridorlaringizni bahobar qilishingiz va yuqori daromadlar olish uchun imkoniyatlar yaratishingiz mumkin. Ma'lum vaqt o'tgach va mablag' yig'ilishi bilan qo'shimcha chakana savdo nuqtalarini ochish, tarmoq bir ichiga kichik uy biznes aylantirish. Onlayn do'kon orqali siz ulgurji savdoni amalga oshirishingiz mumkin. masalan, Turkiyadan, BAA va Xitoyda juda past narxlarda tovarlar sotib olishingiz va ularni mintaqangizdagi manfaatdor do'konlar orqali sotishingiz mumkin. Oldindan o'ylanishi kerak bo'lgan yagona savol-bu mahsulotni yetkazib berish.

2. **Erkinlik.** Ish bilarmonlik faoliyatini boshlash yo'lida, asta sekin o'z nomizni yoki o'ziz o'ylab topgan ism (brend) bilan ishlarizni targ'ib qilish natijasida keng ommaga tanila boshlaysiz. Siz reklama va marketingga pul sarflamaysiz, tasdiqlangan texnologiyalardan foydalanasiz va taniqli mahsulot yoki xizmatni taklif qilasiz. Bu kafe uchun katta imkoniyat, barlar, restoranl va shunga o'xshash muassasalari. Taniqli brend odamlarni o'zi sizga olib keladi, yeng muhimi, mualliflik huquqi yegasi bilan shartnomada belgilangan barcha talablarga rioya qilishdir.

3. **Sayyor maishiy xizmatlar.** Bu turdagi xizmatlarga bo'lgan katta talab salonga borish, xizmat ko'rsatish markaziga yoki bola bilan repetitora borish uchun yetarli vaqt bo'lmaganida hayotning yuqori sur'atlariga bog'liqdir. Bu yerda faoliyat uchun juda keng maydon mavjud, hamma narsa sizning bilim va ko'nikmalingizga bog'liq: kompyuter uskunalarini ta'mirlash, maishiy texnika va avtomobillarni ta'mirlash, xonani tozalash va gilamni tozalash, kosmetolog va zarb rassomi xizmatlari, bolalar va qariyalarga g'amxo'rlik, uy hayvonlari uchun xizmatlar va boshqalar. Mobil bo'lish va mijozlar jadvaliga moslasha olish muhimdir.

4. **Dizayn va veb-dizayn.** Yani yuqori sifatli dizayn loyihasini yaratish uchun sizga ofis stuli, hamkasblar fikri va har doim xo'jayinlarning nasihat fikrlariga muhtoj bo'lmaysiz. Kerakli ko'nikmalar bilan siz qulay uy sharoitida faol bo'lishingiz mumkin. Bu investisiyalarsiz biznesni ochishning eng aniq misolidir: faqat odatiy ishni bajaring, lekin ish beruvchi uchun ofisda yemas, balki bevosita mijoz uchun uyda.

5. **Velosiped va boshqa kichik transport vositalarini ta'mirlash sexi.** Sog'lom turmush tarzining tobora ko'proq muxlislari borligini anglash yoqimli, ya'ni shaharlarimiz ko'chalarida velosiped, skuter, skeytbord va rolikli skeytbordlar ko'proq. Bu foydali ixtirolar faol foydalanish muqarrar avariylar va ustachilik uchun, taassufki, olib keladi. Misol uchun, garajdagi kichik ustaxonani ochib, ayniqsa, katta xizmat ko'rsatish markazlariga ta'mirlash va ta'mirlash xarajatlarini

boshlasangiz, mijozlar yetishmaydi. Lekin sizni maqsadiz o'z auditoriyayiz uchun reklama bilan boshlash kerak bo'ladi: forumlar, qiziqish klublari, sayr uchun mashhur joylariz hamma joyda ma'lum bo'lishi kerak. Seminar asosida kelajakda ijara joylarini tashkil qilishingiz mumkin.

6. **Ko'ngilochar tadbirlar.** Agar siz quvnoq odam, muloqot va qiziqarlik shaxs bo'lsangiz. Unda siz o'zingizni animator sifatida taklif qiling, ko'ngilochar joylar uchun ssenariyalar yozing yoki tantanali yig'inlarni olib boruvchi bo'ling. To'y yoki boshqa bayram uchun original ssenariyalar yozish, ijodiy iste'dod bilan qiziqarli, ko'ngilocharlik bilan kafe va mehmonxonalarda yig'inlarni o'tkazish kichik sarmoya bilan biznes g'oya uchun yana bir variant imkoniyati paydo bo'ladi. Siz fotograf bilan birgalikda ishlashingiz mumkin, bu faqat siz o'tkazayotgan tadbirga ball qo'shadi. Mintaqangizning diqqatga sazovor joylarini yaxshi bilsangiz, unutilmas ekskursiya qilishingiz mumkin-o'zingizni sayyohlar uchun gid sifatida taklif qiling.

7. **Mavsumiy tovarlar.** Sir yemas, yozda ma'lum xizmatlar juda katta talabga ega va shuning uchun alkogolsiz ichimliklar, muzqaymoq, pikniklar va yurish uchun tovarlar sotishingiz mumkin. Ishlab chiqaruvchi bilan shartnoma imzolab, siz mol va sovutish uchun zarur uskunalari olasiz, va keyin hamma narsa sizning tadbirkorlik omillari bilan bog'laydi.

8. **Axborot sayti.** Agar ma'lum bir sohada o'zingizni professional kabi his qilsangiz va bir vaqtning o'zida barkamol va osonlik bilan o'z fikrlarini bildirishga uddalay olsangiz, keyin sizda jozibador veb-sayt, portal yoki blog yaratish uchun har bir imkoniyat bo'ladi. O'z ma'lumotlaringizni internetga joylab, har qanday mavzu bo'yicha izoh va ekspert bahosini bera bilsangiz, vaqt o'tishi siz reklama beruvchilar e'tiboriga tushisingiz mumkin va reklama uchun qiziqarli bo'lishi mumkin bo'ladi. Bundan tashqari, veb-sayt orqali turli axborot materiallarini amalga oshirish mumkin. Bu boyish uchun yeng tez yo'l yemas. Lekin intellektual komponentning quvonchi siz uchun qo'shimcha turtki bo'ladi.

9. **Sartarosh** (spa, go'zallik saloni). Quyidagi ikki shartda o'z yashash tumanizda: 1) siz raqobatchilardan ko'ra arzonroq va ko'proq turli xizmatlarni taklif qila olasiz 2) yetarli ijara narxi bilan mos binolarda ish olib borishingiz mumkin. Agar Sartaroshlik va manikyur o'zingiz qila olmasangiz, unda bir necha ustalari topish va ish jadvalini tashkil qilish qiyin bo'lmaydi. Turar-joylar va yangi binolar uchun yaxshi fikr.

10. **Maishiy xizmat ko'rsatish xizmati.** Aslida, bu mijozlar bilan "uchrashtiruvchi" vositachi faoliyat. O'zingiz xizmat ko'rsatishning hojati yo'q, eng muhimi, aholidan keladigan buyurtmalarga zudlik bilan javob beradigan turli

yoʻnalishdagi mutaxassislar veb-saytini yaratishdir. Bu, shuningdek, noldan oʻz imkoniyatlarini foydaga aylantirish, oʻz tashkiliy koʻnikma va odamlar bilan muzokara qilish qobiliyatidan tashqari. Taksi dispetcherlik xizmatlari yoki sayyohlik agentliklari taxminan bir xil prinsipda ishlaydi.

XULOSA

Ishbilarmonlik – biznesda doimo ham yutuqlar boʻlmasdan, baʼzida inqirozlar ham boʻlib turadi. Ana shunday hollarda, eng avvalam bor hotirjamlikni saqlash zarur. Soʻng bu vaziyatdan holis boʻlish maqsadida hatti –harakatni boshlash kerak. Bironta kuchlik ishbilarmondan maslahat soʻrang yoki muammoning yechimini mahsus kitoblardan izlang. Kamtarimlik sihat boylik. Shu hikmatga koʻra – ustoz toping, muvaffaqiyatli biznesmenlar bilan muomala qiling. Intilganga toli yor. Sizni ishingizni birov qilmaydi! Jadal ishga kirishing! Albatta izlagan maqsadingizga yetishasiz! Biznes –gʻoyangizni amalga oshirish ibtidosida quyidagi savollarga javob bering: Mijozlarga nima taklif qilaman? Men uchun mening mahsulot taklif qiladi kim? Mahsulotimni qaerda sotaman? Qancha turadi? Ishbilarmonlikni boshlaganda quyidagilarni yodda tuting: Gʻoyani baholash va biznesingiz uchun umumiy strategiya tuzish orqali boshlashingiz kerak; Agar gʻoya maqsadga muvofiq boʻlsa, batafsil biznes-reja yozishingiz kerak. Bu birinchi olti oy yoki bir yil uchun asosiy mos yozuvlar nuqtasi boʻladi. Keyin siz uni rostlash uchun kerak boʻlishi mumkin; Moliyalashtirish manbalarini topish; Biznesni yuritish va soliq xizmatiga hisobot berishning qulay shakli toʻgʻrisida qaror qabul qilish; Tafsilotlarga yeʼtibor bering. Onlayn savdo reestrini ulash, yongʻin xavfsizligi va sertifikatlash shartlari keyinchalik jarima toʻlamaslik uchun hisobga olinishi kerak boʻlgan nozikliklar. Agar bularni oʻzingiz tushunishga olmasangiz, siz bilan bir xil sohada ishlaydigan tajribali tadbirkor bilan maslahatlashing. Yoki biznes maslahatchilar bilan bogʻlaning, ular qiyin masalalarni hal qilishga yordam beradi. Maslahatchilar sizning biznes ham qisman va toʻliq qoʻllab-quvvatlash taklif mumkin. Har qanday izlanuvchan tadbirkor uchun vazifalar juda koʻp. Lekin sizga pul va qoniqish keltiradigan ishingiz bunga arziydi.

REFERENCES

1. Mirziyoyev Sh.M. Konstitutsiya- erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirishning mustaxkam poydevoridir. T. Oʻzbekiston. 2018 yy 32 b.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentning 2017 yil 7 fevraldagi 4947-sonli «Uzbekiston Respublikasi yanada rivojlantirish boʻyicha Xarakatlar strategiyasi tugʻrisida»gi Farmoni.<http://lex.uz/>

3. Mirziyoyev Sh.M 2020 yil-ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili. Xalq suzi. 1-5 b. 25.01.20y.
4. Zokirkhan Yusufkhonov, Malik Ravshanov, Akmal Kamolov, and Elmira Kamalova. Improving the position of the logistics performance index of Uzbekistan. E3S Web of Conferences **264**, 05028 (2021), CONMECHYDRO – 2021. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202126405028>
5. Махмудов Э.Х Исоқов М.Ю. Корхона бизнес-режаси ўртасидаги фарқлар 87 б. 2020 йил
6. Хамидуллин Ф.Ф. Развитие методологии исследования малого бизнеса. // «Проблемы современной экономики», 2007
7. Гафуров У.В. Кичик бизнесни давлат томонидан тартибга солишнинг иқтисодий механизмлари тақомиллаштириш. / Дис. авт. реф... иқт. фан. д-ри. - Т., 2017.
8. <http://senat.uz/uz/news/2017/28-06.html>
9. <http://stat.uz/press-sluzhba/novosti-gks/1428-o-zbekiston-respublikasida-kichikbiznes-va-xususiyy-tadbirkorlikning-rivojlanishi>.
10. Кодиров, Туйгун Узокович, Юсуфхонов, Зокирхон Юсуфхон Угли, Ахмедов, Дилмурод Тошпулат Угли АНАЛИЗ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА РЕЙТИНГ ИНДЕКСА ЭФФЕКТИВНОСТИ ЛОГИСТИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН // ORIENSS. 2021. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-faktorov-vliyayuschih-na-reyting-indeksa-effektivnosti-logistiki-respubliki-uzbekistan> (дата обращения: 19.10.2021).
11. Qodirov, Tuyg'Un Uzoqovich, Yusufxonov, Zokirxon Yusufxon O'G'Li, Sharapova, Shaxzoda Ravshan Qizi O'ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA KLASSTERLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH // ORIENSS. 2021. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekistonda-transport-logistika-klasterlari-faoliyatini-takomillashtirish> (дата обращения: 19.10.2021).
12. Yusufkhonov, Zokirkhan Yusufkhan Ugli, Ahmedov, Dilmurod Toshpulat Ugli, Khusanov, Laziz Erkinovich, Masodiqov, Shokhjakhon Ulugbekovich TOPICAL ISSUES OF IMPROVING THE QUALITY OF ROAD TRANSPORT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN // ORIENSS. 2021. №7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/topical-issues-of-improving-the-quality-of-road-transport-in-the-republic-of-uzbekistan> (дата обращения: 19.10.2021).